

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΔΕΥΤΕΡΑ 6 ΙΟΥΝΙΟΥ 2022 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλης, Πολιτικά, 1253a7-18

Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶν πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον. Οὐθὲν γάρ, ὡς φαμέν, μάτην ἢ φύσις ποιεῖ· λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων· ἢ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἐστὶ σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζώοις (μέχρι γὰρ τούτου ἢ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἴσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις), ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερὸν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον· τοῦτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν· ἢ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν.

Επίκτητος, Διατριβαί, Β10.1-4

Σκέψαι τίς εἶ. Τὸ πρῶτον ἄνθρωπος, τοῦτο δ' ἐστὶν οὐδὲν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως, ἀλλὰ ταύτη τὰ ἄλλα ὑποτεταγμένα, αὐτὴν δ' ἀδούλευτον καὶ ἀνυπότακτον. Σκόπει οὖν, τίνων κεχώρισαι κατὰ λόγον. Κεχώρισαι θηρίων, κεχώρισαι προβάτων. Ἐπὶ τούτοις πολίτης εἶ τοῦ κόσμου καὶ μέρος αὐτοῦ, οὐχ ἔν τῶν ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων· παρακολουθητικὸς γὰρ εἶ τῇ θείᾳ διοικήσει καὶ τοῦ ἐξῆς ἐπιλογιστικὸς. Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; Μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ συμφέρον, περὶ μηδενὸς βουλευέσθαι ὡς ἀπόλυτον, ἀλλ' ὥσπερ ἄν, εἰ ἢ χεὶρ ἢ ὁ πούς λογισμὸν εἶχον καὶ παρηκολούθουν τῇ φυσικῇ κατασκευῇ, οὐδέ ποτ' ἂν ἄλλως ὥρμησαν ἢ ὠρέχθησαν ἢ ἐπανενεγκόντες ἐπὶ τὸ ὅλον.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου:

1. Η γνώση των ηθικών αξιών δημιουργεί την οικογένεια και την πόλη.
2. Αν το πόδι και το χέρι είχαν λογική, θα λειτουργούσαν αυτόνομα.
3. Χρέος του πολίτη είναι να επιδιώκει το ατομικό του συμφέρον.

(μονάδες 6)

A1.β. Με βάση το πρώτο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της **Στήλης Α** με αυτές της **Στήλης Β** που διαφοροποιούν τον άνθρωπο από τα άλλα ζώα.

Στήλη Α	Στήλη Β
α. φωνή	1. άνθρωπος
β. λόγος	
γ. λυπηρόν	2. ζώον
δ. δίκαιον	

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B1. «**Διότι δὲ πολιτικὸν ... ἔχει τῶν ζώων**»: ποια άποψη διατυπώνει ο Αριστοτέλης για τον ρόλο της φύσης και του λόγου στον χαρακτηρισμό του ανθρώπου ως πολιτικού όντος;

Μονάδες 10

B2. Πώς παρουσιάζει ο Επίκτητος τον άνθρωπο της εποχής του και τον ρόλο του στον κόσμο; (μονάδες 6) Να εντοπίσετε δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες αυτός εκφράζεται. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε φράση της **Στήλης Α** και δίπλα το γράμμα της **Στήλης Β** που αντιστοιχεί στο σωστό όνομα (ένα όνομα της **Στήλης Β** περισσεύει).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. πατέρας του Αριστοτέλη	α. Ερμίας
2. ο Αριστοτέλης έγραψε γι' αυτόν παιάνα	β. Εύδοξος
3. ίδρυσε τον «Περίπατον»	γ. Ηρακλείδης
4. επηρέασε επιστημονικά τον Αριστοτέλη	δ. Νικόμαχος
5. μαθητής του Αριστοτέλη	ε. Θεόφραστος
	στ. Αλέξανδρος

Μονάδες 10

B4.α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της **Στήλης Α** με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της **Στήλης Β** (στη **Στήλη Β** περισσεύει μία λέξη).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. προβάτων	α. σκόπιμος
2. διοικήσει	β. χειροποίητος
3. πούς	γ. προβολή
4. χείρ	δ. οικογένεια
5. σκέψαι	ε. απόβαση
6. συμφέρον	στ. ανυπόφορος
	ζ. χταπόδι

(μονάδες 6)

B4.β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία πρόταση ή περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτύση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: «**ἀδούλευτον**», «**προηγουμένων**».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στο παρακάτω κείμενο ο Ευάγγελος Παπανούτσος αναφέρεται στην έννοια της προαίρεσης.

Όπου προαίρεση, εκεί και βούληση. Όπου δεν υπάρχει προαίρεση, εκεί ούτε βούληση. Αυτές οι απλές φράσεις λένουν πολλά πράγματα. Πρώτον ότι προαίρεση ούτε χρειάζεται ούτε γίνεται σε όλες τις περιστάσεις της ζωής, αφού κάνομε άπειρα πράγματα από το πρωί έως το βράδυ χωρίς σκέψη και ζύγισμα, από συνήθεια, μηχανικά, όπως μας έμαθε ο κοινωνικός εθισμός. Δεύτερον ότι μόνο στον άνθρωπο υπάρχει β ο ύ λ η σ η (με το αυθεντικό και πλήρες νόημα του όρου), γιατί μόνο στον άνθρωπο έχουμε προαίρεση. Στο ζώο υπάρχει ό ρ ε ξ η, όχι βούληση, γιατί στο ζώο δεν έχουμε ηθική προαίρεση.

Ε.Π. Παπανούτσος, *Νόμος και Αρετή*, εκδ. Δωδώνη, σελ. 35-36.

Ποια είναι η άποψη που διατυπώνει ο Ευ. Παπανούτσος για την προαίρεση; Να τη συγκρίνετε με την αντίστοιχη άποψη του Επίκτητου (απόσπασμα β').

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Θουκυδίδης A121, 1-4
(ed. OXFORD CLASSICAL TEXTS)

Στη συνέλευση της Πελοποννησιακής Συμμαχίας πρώτοι λαμβάνουν τον λόγο οι Κορίνθιοι, οι πιο σκληροί υποστηρικτές του πολέμου εναντίον της Αθήνας, και εξηγούν γιατί οι Πελοποννήσιοι θα νικήσουν.

Ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν καὶ ἱκανὰ ἔχοντες ἐγκλήματα, καὶ ὅταν ἀμυνώμεθα Ἀθηναίους, καταθησόμεθα αὐτὸν ἐν καιρῷ. κατὰ πολλὰ δὲ ἡμᾶς εἰκὸς ἐπικρατῆσαι, πρῶτον μὲν πλήθει προύχοντας καὶ ἐμπειρία πολεμικῆ, ἔπειτα ὁμοίως πάντας ἐς τὰ παραγγελλόμενα ἰόντας, ναυτικόν τε, ὧ ἰσχύουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης τε ἐκάστοις οὐσίας ἐξαρτυσόμεθα καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπία χρημάτων· δάνεισμα γὰρ ποιησάμενοι ὑπολαβεῖν οἷοί τ' ἐσμέν μισθῷ μείζονι τοὺς ξένους αὐτῶν ναυβάτας. ὠνητὴ γὰρ ἡ Ἀθηναίων δύναμις μᾶλλον ἢ οἰκεία· ἡ δὲ ἡμετέρα ἦσσαν ἂν τοῦτο πάθοι, τοῖς σώμασι τὸ πλέον ἰσχύουσα ἢ τοῖς χρήμασιν.

ὑπολαβεῖν: να προσελκύσουμε, **ναυβάτας**: πεζοναύτες, **ὠνητή**: αὐτή που μπορεῖ να αγοραστεῖ.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «**δάνεισμα γὰρ ... χρήμασιν**».

Μονάδες 10

Γ2. Για ποιους λόγους οι Κορίνθιοι υποστηρίζουν ότι οι Πελοποννήσιοι θα νικήσουν τους Αθηναίους;

Μονάδες 10

Γ3.α. «**Ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν**»: να ξαναγράψετε το απόσπασμα μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 5)

Γ3.β. «**καὶ ὅταν ἀμυνώμεθα ... προύχοντας**»: να μεταφέρετε τους ρηματικούς τύπους στο β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής αορίστου στη φωνή που βρίσκονται και το επίθετο στον συγκριτικό βαθμό (στο γένος, αριθμό και πτώση που βρίσκεται).

(μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους:

ἔχοντες, ἐπικρατῆσαι, πλήθει, μισθῶ, ναυβάτας, ἡ οἰκεία.

(μονάδες 6)

β. «**Ἡμεῖς δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν**»: να μεταφέρετε το απόσπασμα στον πλάγιο λόγο με απαρεμφατική σύνταξη και με εξάρτηση από τη φράση «**Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον**».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΡΧΗ 6ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΜΑΘΗΜΑ: Αρχαία Ελληνικά

A1. α

A. Σ

B. Λ

Γ. Α

A1. β.

1. β, δ

2. α, γ

B1

Ο Αριστοτέλης διακρίνει δύο ειδών κοινωνίες: την κοινωνία των ζώων και την πολιτική κοινωνία των ανθρώπων. Καθεμία από αυτές είναι εφοδιασμένη από τη φύση, η οποία δεν κάνει τίποτα δίχως λόγο και αιτία (τελεολογική αντίληψη), με τα εργαλεία εκείνα που της είναι απαραίτητα για να φτάσει στον τελικό της στόχο και προορισμό. Έτσι λοιπόν η φύση εφοδίασε τα ζώα με το λόγο, με τη μορφή της φωνής, των άναρθρων κραυγών. Με αυτές τα ζώα μπορούν απλώς μέσω των αισθήσεων να αντιλαμβάνονται και να μεταδίδουν το ένα στο άλλο το συναίσθημα του ευχάριστου και του δυσάρεστου, γιατί μόνο αυτό τους είναι απαραίτητο για να επιβιώνουν και να εκπληρώνουν το σκοπό της ύπαρξής τους. Από την άλλη, η φύση εφοδίασε τον άνθρωπο με το λόγο, με τη μορφή τόσο του έναρθρου λόγου όσο και της λογικής σκέψης, επειδή τον προόριζε να ζήσει μέσα σε πολιτική κοινωνία. Πρόκειται για μια σύνθετη και ανώτερη ικανότητα που ξεπερνά τα όρια του αισθητού κόσμου, και αποτελεί την ειδοποιό διαφορά του ανθρώπου από τα άλλα ζώα. Τον βοηθά όχι μόνο να εκφράζει τα συναισθήματά του αλλά και να αντιλαμβάνεται και να κάνει φανερές σύνθετες αφηρημένες έννοιες και αξίες, όπως είναι το καλό και το κακό, το ωφέλιμο και το βλαβερό, το δίκαιο και το άδικο και άλλες παρόμοιες, όπως είναι το όμορφο και το άσχημο, το όσιο και το ανόσιο. Χάρη σ' αυτές ο άνθρωπος δεν καταφέρνει μόνο να επιβιώσει αλλά και να επιτύχει ανώτερους στόχους, όπως να συγκροτήσει κοινωνίες (οικογένεια και πόλη) και να δημιουργήσει πολιτισμό (να αναπτύξει τα γράμματα, τις τέχνες, να θεσπίσει νόμους κ.λπ). Οι έννοιες αυτές, που μας θυμίζουν την «αἰδῶ» και τη «δίκη» του Πρωταγόρα («ἴν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί»), αποτελούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να μπορεί ο άνθρωπος να συμβιώνει αρμονικά με άλλους ανθρώπους και να διατηρεί την ισορροπία στις μεταξύ τους σχέσεις.

Βέβαια, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει την ιδιότητα του «πολιτικού» και σε κάποια αγελαία ζώα, με την έννοια ότι αναλαμβάνουν και διεκπεραιώνουν όλα μαζί μια κοινή δραστηριότητα, χωρίς όμως να διαθέτουν έναρθρο λόγο και λογική σκέψη, όπως ο άνθρωπος. Έτσι στο έργο του «Περὶ τὰ ζῶα ἱστορία» (488 a 7) μνημονεύει ως «πολιτικά» ζώα, εκτός από τον άνθρωπο, τη μέλισσα, τη σφήκα, το μυρμηγκί και το γερανό. Στην περίπτωση αυτών των ζώων, το επίθετο «πολιτικός» χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια απλούστερη διαδικασία συμμετοχής σε κοινές δραστηριότητες, ενώ όταν αναφέρεται στον άνθρωπο, το σημασιολογικό περιεχόμενο του επιθέτου «πολιτικός» διευρύνεται και δηλώνει πιο πολύπλοκες κοινωνικές διαδικασίες. Αυτό εκφράζεται κι από το ποσοτικό επίρρημα συγκριτικού βαθμού «περισσότερο», στην πρώτη πρόταση της ενότητας, όπου γίνεται η σύγκριση του ανθρώπου και των αγελαίων ζώων.

B2: Ο Επίκτητος παρουσιάζει τον άνθρωπο της εποχής του να διαθέτει κάποια χαρακτηριστικά προσαρμοσμένα στα νέα ιστορικά δεδομένα που έχουν προκύψει κατά τον πρώτο αιώνα μ.Χ. Συγκεκριμένα, η φιλοσοφία, από την ελληνιστική εποχή, έβλεπε ότι ο άνθρωπος δεν είναι πλέον πολίτης μιας συγκεκριμένης πόλης, αλλά υπήκοος ενός μεγάλου βασιλείου ή αργότερα, της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Το πρώτο γνώρισμα που του αποδίδει είναι αυτό της προαίρεσης («τούτο δ' ἔστιν οὐδὲν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως»). Ο όρος υπάρχει στην αρχαία ηθική φιλοσοφία και είναι κεντρικός στη σκέψη του Αριστοτέλη και των στωικών. Εκτός από τη γενική σημασία της προτίμησης, στον Επίκτητο σημαίνει την ελεύθερη βούληση, την ελεύθερη στοχαστική επιλογή ενεργειών που συγκροτεί τον ηθικό χαρακτήρα του ανθρώπου. Είναι κυρίως μία κρίση, η έλλογη ικανότητα του ανθρώπου να επιλέγει και να αποβλέπει στα αποτελέσματα των πράξεών του. Απαραίτητη όμως προϋπόθεση είναι να μπορεί να διακρίνει τα πράγματα σε αυτά που εξαρτώνται από τον ίδιο και σε αυτά που είναι πέρα από τις δυνάμεις του και είναι αδιάφορα για την επίτευξη της ευδαιμονίας.

Το δεύτερο γνώρισμά του είναι ότι μόνο αυτός σε αντίθεση με όλα τα άλλα ζώα διαθέτει τον “λόγο” με τη σημασία όχι μόνο της ομιλίας αλλά και της λογικής σκέψης («κεχώρισαι κατὰ λόγον»). Οι στωικοί εκκινούν από τη θεωρία του Ηράκλειτου για τον Λόγο ως ρυθμιστική αρχή, που διέπει την πραγματικότητα και συνδέει με σχέσεις αναλογίας όλα τα όντα. Ο λόγος στη σκέψη των στωικών είναι θεϊκός, μία αιώνια ενεργητική δύναμη του σύμπαντος, υλική και παραγωγική όπως ένα σπέρμα, είναι ταυτόσημη με το πύρ και τη φύση. Ο άνθρωπος, ως μέρος αυτής της φύσης μοιράζεται τον λόγο και οφείλει να ζει ακολουθώντας τον λόγο και τη φύση, δηλαδή τον “κοσμικό λόγο”, τη λογική που διέπει το σύμπαν και τους αιώνιους νόμους της φύσης. Ο άνθρωπος όμως δεν είναι ένα απλό μέρος του κόσμου και σε καμία περίπτωση ένα από τα υπηρετικά, από αυτά που υποτάσσουν τη βούλησή τους στην υπηρεσία άλλων. Ανήκει σε αυτά που καθοδηγούν τα άλλα, οπότε βρίσκεται ψηλά στην ιεραρχία της διοίκησης του κόσμου. Αυτό συμβαίνει επειδή αντιλαμβάνεται και κατανοεί τη θεϊκή διοίκηση του κόσμου και μπορεί να κρίνει και να αξιολογεί τις συνέπειές της.

Το τρίτο γνώρισμα του ανθρώπου της εποχής του, σύμφωνα με τον Επίκτητο, είναι το χρέος που του αποδίδει έναντι της κοινωνίας και των συνανθρώπων του («Μηδὲν ἔχειν ἰδία συμφέρον, περὶ μηδενὸς βουλευέσθαι ὡς ἀπόλυτον»). Συγκεκριμένα, τον προτρέπει να λειτουργεί όχι προτάσσοντας το ατομικό του συμφέρον και αποφασίζοντας σαν να είναι μεμονωμένο άτομο, αποκομμένο από το σύνολο, αλλά να έχει συνείδηση ότι αποτελεί μέρος ενός οργανικού συνόλου στο οποίο υπάρχουν σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ των μελών. Οφείλει λοιπόν να σκέφτεται και να δρα με βάση το κοινό συμφέρον και με γνώμονα πάντα τον κοσμικό λόγο. Πρέπει βέβαια να λάβουμε υπόψη μας ότι ο Επίκτητος, όταν λέει ότι ο άνθρωπος είναι πολίτης του κόσμου δεν εννοεί την ύπαρξη ενός παγκόσμιου κράτους. Η έννοια του πολίτη χρησιμοποιείται με μεταφορικό περιεχόμενο. Ο κόσμος εννοείται με στωική σημασία, ως ένα ενιαίο σύνολο που διέπεται από τον φυσικό νόμο και τη λογικότητα.

Η λογική ιδιότητα του ανθρώπου εκφράζεται μέσω της επανάληψης του ρήματος κεχώρισαι («κεχώρισαι θηρίων, κεχώρισαι προβάτων»). Το ρήμα βρίσκεται σε χρόνο παρακείμενο για να τονίσει ο Επίκτητος το τετελεσμένο του γεγονότος, δηλαδή ότι ο διαχωρισμός του ανθρώπου από τα άλλα ζώα έχει συντελεστεί και δεν μπορεί να ανακληθεί.

Η άλλη γλωσσική επιλογή είναι η ύπαρξη τριών ερωτημάτων («Σκέψαι τίς εἶ, Σκόπει οὖν, τίνων κεχώρισαι κατὰ λόγον, Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου;»). Τα δύο πρώτα είναι πλάγιες ερωτήσεις, το τρίτο ευθεία. Σκοπός του Επίκτητου είναι να ενεργοποιήσει τη σκέψη του αναγνώστη και να τον κάνει να προβληματιστεί για το ρόλο του στον κόσμο.

(Μπορεί να αναφερθεί επίσης, το β' ενικό των ρημάτων και η ύπαρξη της παρομοίωσης του πολίτη με το χέρι και το πόδι).

B3: 1 – δ, 2 – α, 3 – ε, 4 – β, 5 – στ (περισσεύει το γ)

B4α.

1 ε

2 δ

3 ζ

4 β

5 α

6 στ

B4β

-Το κτήμα ήταν για χρόνια αδούλευτο για αυτό είναι δύσκολο να καλλιεργηθεί.

-Ο προηγούμενος προϊστάμενος υπήρξε οργανωτικός και άφησε σημαντικό έργο στην υπηρεσία μας.

B5.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ:

Ο Παπανούτσος, εστιάζει στην αλληλεπίδραση μεταξύ της προαιρέσεως και της βούλησης κάθε ατόμου. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στην ελεύθερη επιλογή του καθενός από εμάς («προαίρεση») ως μια διαδικασία η οποία υπόκειται σε μηχανιστικό μοντέλο δίχως χρονικά όρια ή περιορισμούς. Όπως ο ίδιος επισημαίνει, πρόκειται για μια αυτοματοποιημένη συνήθεια («αφού κάνουμε άπειρα.....κοινωνικός εθισμός»), η οποία είναι αποτέλεσμα εξάσκησης και ως εκ τούτου εθισμού και μάλιστα είδους κοινωνικού, αφού ως ανθρώπινα όντα συνυπάρχουμε και αλληλοεπιδρούμε, σύμφωνα με τους κανόνες της κοινωνικής συμβίωσης. Επιπλέον, κάνει διάκριση ανάμεσα στο ζωικό και ανθρώπινο είδος τονίζοντας την ειδιοποιό διαφορά τους, η οποία είναι η έννοια της βούλησης («Διότι μόνο στον άνθρωπο....προαίρεση»). Εξάλλου, μόνο ο άνθρωπος ως λογικό ον με ηθική προαίρεση, μπορεί να κατακτήσει τη βούληση, αφού η τελευταία νοηματοδοτείται μόνο μέσα σε αυτήν.

Ο Επίκτητος μέσα από τη φράση του («Τὸ πρῶτον ἄνθρωπος, τοῦτο δ' ἔστιν οὐδὲν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως») αναδεικνύει το πρωταρχικό γνώρισμα της ανθρώπινης ύπαρξης, αυτό δηλαδή της προαιρέσεως. Παραλληλίζει, όπως ο Παπανούτσος την αδυναμία των ανθρώπων να στοχάζονται την ειδιοποιό διαφορά τους από τα άλλα όντα ζώντας μηχανικά. Ο ίδιος ο Επίκτητος, χρησιμοποιώντας την έννοια της προαιρέσεως καλύπτει τόσο την ηθική βούληση, όσο και την διάνοια, τη λογική. Ο άνθρωπος έχει το χάρισμα να σκέφτεται πριν πράξει και να ενεργεί σύμφωνα με τους κανόνες της λογικής επιλέγοντας ή απορρίπτοντας συνειδητά το οτιδήποτε. Γι' αυτό, ο φιλόσοφος υποστηρίζει ότι η προαίρεση είναι σύμφυτη με την ελευθερία και τη θεωρεί το κυριότερο στοιχείο της ανθρώπινης φύσης, αφού καταξιώνει τον άνθρωπο ως ηθικό ον διακρίνοντας αυτόβουλα το καλό από το κακό.

Γ1

Αν δανειστούμε χρήματα, τότε θα είμαστε σε θέση, προσφέροντας μεγαλύτερη αμοιβή, να προσελκύσουμε τους ξένους πεζοναύτες αυτών. Γιατί η δύναμη των Αθηναίων μπορεί περισσότερο να εξαγοραστεί παρά να είναι δική τους, ενώ η δική μας δύναμη κινδυνεύει λιγότερο να πάθει το ίδιο, γιατί στηρίζεται περισσότερο στους στρατιώτες παρά στο χρήμα.

Γ2

Οι Κορίνθιοι θεωρούν ότι θα νικήσουν επειδή είναι περισσότεροι και διαθέτουν πολεμική πείρα ενώ συγχρόνως πειθαρχούν στις διαταγές («πρῶτον μὲν πλήθει... ἰόντας»). Επίσης θα δημιουργήσουν στόλο εξίσου αξιόπιστο με των Αθηναίων με χρήματα από την Ολυμπία και τους Δελφούς («ναυτικόν τε... χρημάτων»). Προσφέροντας ακόμη μεγαλύτερο ημερομίσθιο θα είναι σε θέση να αποσπάσουν όλους τους ξένους που υπηρετούν στον αθηναϊκό στόλο («δάνεισμα γὰρ...ναυβάτας»). Τέλος, η πεποίθηση πως θα νικήσουν ενισχύεται από την άποψη ότι η δύναμή τους κινδυνεύει ελάχιστα να κλονιστεί εφόσον στηρίζεται περισσότερο στους στρατιώτες τους παρά στο χρήμα σε αντίθεση με εκείνη της Αθήνας, που μπορεί να αγοραστεί («ὠνητὴ γὰρ... χρήμασιν»).

Γ3.α.

ἐγὼ δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενος τούς πολέμους ἐγείρω.

Γ3.β.

ἀμυνώμεθα: ἄμυναι

καταθησόμεθα: κατάθου

ἐπικρατήσα: ἐπικράτησον

προύχοντας: πρόσχες

πολλὰ: πλείονα & πλείω ἢ πλέονα & πλέω

Γ4.α.

ἔχοντες: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος (Ἡμεῖς)

ἐπικρατήσα: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση εἰκὸς (ἐστὶ), ετεροπροσωπία (υποκείμενο απαρεμφάτου: ἡμᾶς)

πλήθει: επιρρηματικός προσδιορισμός, δοτική της αναφοράς στη μετοχή προύχοντας

μισθῶ: επιρρηματικός προσδιορισμός, δοτική του μέσου στο απαρέμφατο ὑπολαβεῖν

ναυβάτας: αντικείμενο στο απαρέμφατο ὑπολαβεῖν

ἡ οἰκεία: β' ὄρος σύγκρισης λόγω του επιρρήματος μᾶλλον που βρίσκεται σε συγκριτικό βαθμό (ἢ και ομοίωτα με τον α' ὄρο ὠνητὴ) και λειτουργεί ως κατηγορούμενο στο υποκείμενο δύναμις, ὅπως και ο α' ὄρος.

Γ4.β.

Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον δὲ τότε καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρουν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει προβληματισμός σχετικά με την ύπαρξη ταυτοπροσωπίας ἢ ετεροπροσωπίας.

Το γεγονός ότι υπάρχει εισαγωγικό σημείωμα σύμφωνα με το οποίο οι Κορίνθιοι μιλούν εκ μέρους όλων δικαιολογεί την ύπαρξη ταυτοπροσωπίας.

Σύμφωνα όμως με την Επιτροπή Απαντήσεων υπάρχει ετεροπροσωπία. Στην περίπτωση αυτή η απάντηση θα ήταν:

Οί Κορίνθιοι ἔλεγον τούτους / σφᾶς δε τότε καί ἀδικουμένους τόν πόλεμον ἐγείρειν.